

Necati DEMİR, **Ordu Tarihinin Kaynakları IX**, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 2006.

Kültür, bir millet veya topluluğa özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünüdür. Tarihî ve toplumsal gelişme süreci içerisinde yaratılan maddî ve manevî değerlerin tamamıdır.

Yüksek karaktere, sağlam kişiliğe, büyük ideallere sahip olmak, hiçbir zaman tesadüf olmamıştır. Tesadüf olması da mümkün değildir. Bu özelliklerin ortaya çıkmasına yardım eden ögeler arasında toplumun yapısı ve şartlar elbette rol oynar. Ancak toplumların sağlam yapıya ve büyük idallere sahip olmasının temelinde kültür bulunmaktadır. Türk tarihine bakıldığında bu açık bir şekilde görülmektedir.

Her kültür kendi alpını, kendi bilgesini kendisi yetiştirir. Bir başka söyleyişle büyük insanları büyük milletler yetiştirir. Milleti büyük yapan da onun kültürüdür.

Türk kültürünün uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Bu yüzden muazzam bir zenginliğe ve köklü bir yapıya sahiptir. Fakat zamanımıza kadar bu zenginliğin mahsulleri hâlâ tam olarak derlenip yazıya geçirilmiş değildir. Metinlerin tamamı ortaya konmayınca halk kültürü konusunda yapılan yorumlar yetersiz kalmaktadır.

Halk kültürü insanlık için önemli ihtiyaçlardan dolayı ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde gelişmiş, fakat ihtiyaçların değişmesiyle unutulmaya yüz tutmuş veya ikinci plâna itilmiştir.

Cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Atatürk, bu sıkıntıyı farketmiş: "*Millî kültürümüzü, çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkaracağız.*" diyerek pek çok çalışma başlatmıştı. Ancak günümüz itibarıyla O'nun gösterdiği hedefi yakalayabildiğimizi söylemek zordur.

Atatürk'ün gösterdiği hedefi yakalayabilmek için halk kültürü unsurları en kısa zamanda derlenmeli; arşivler oluşturmalı, halk kültürü geliştirilerek çağdaşlaştırılmalı; bunlar basın yayın organlarıyla tanıtılıp hayatın her alanında kullanılabilir duruma getirilmelidir. Aksi hâlde halk kültürü kayboldukça Türk insanı maddî manevî manada telâfi edilemez zararlar görecektir. Bunlar dikkate alınarak, bir an önce, bütün illerin halk kültürü ürünleri derlenmeli ve yazıya geçirilmelidir.

Türk halk kültürünün zengin olduğu bölgelerden biri de, doğal olarak, Türkiye'nin güzel bir parçası olan Ordu ilidir.

Ordu ili ve yöresinin halk kültürü bakımından ciddi manada önemli özelliklere sahip olduğu, 1995 yılında bölgede çeşitli konularda saha araştırması yaparken dikkatimizi çekmişti. Bu nedenle sonra yörenin halk kültürünün derlenmesi ve yayımlanmasını da çalışma konularımıza dâhil ettik. Ancak halk kültürünün en önde gelen unsurlarına çalışmamızda yer verebildik.

Bu çalışmamız girişten sonra sekiz bölümden oluşmaktadır.

İlk bölüm Ordu ili ve yöresinden derlediğimiz efsanelere ayrılmıştır. Efsaneler bölümünü oluştururken tasnif konusunda tereddütlerimiz oldu. Başlangıçta konularına göre tasnif etmeyi düşündük. Fakat aynı efsanenin içerisinde pek çok konu olduğu için biri ile sınırlamanın tam isabetli olmayacağını düşündük. Bu sebepten derleme yerlerini esas aldık. Mekânı belli olan efsaneleri, kaynak şahsın nereli olduğuna bakmaksızın bağlı bulunduğu yere, mekânı belli olmayanları derlenen yere göre yerleştirdik. Merkez ilçe ve diğer ilçeleri alfabetik sıraya göre dizdik. Yörelere numaralar verdik.

Bildiğimiz kadarıyla daha önce Ordu ili efsaneleri ile ilgili müstakil bir çalışma yapılmamıştır. İl yıllıkları ve ilçelerle ilgili kitaplarda efsaneler başlığı altında pek çok metne yer verilmiştir. Fakat bu metinlerin, birkaçı hariç, efsane ile ilgisi yoktur.

İkinci bölüm yöreden derlenen masalları içermektedir. Masalların esere yerleştirme biçimi de efsaneler gibidir. Mekânla fazlaca ilgisi olmamasına rağmen, bölgenin kültür haritalarını oluşturabilmek ve karşılaştırmalar yapabilmek için masalların derleme yerleri esas alınmıştır. Masal derleme imkânı bulamadığımız ilçelerin numaraları, ileride yapacağımız çalışmalarını ekleyebilmek için atlanmıştır.

Derleme yaptığımız kaynak şahısların isimleri ve kaynak şahıslarla ilgili gerekli bilgiler, efsane ve masal metinlerinin hemen sonuna eklenmiştir. Bu iki türün örneklerinin tamamına yakını bizzat kendi derlememizdir. Birkaç dikkate değer efsane ve masal daha önce başka araştırmacılar tarafından derlenmişti. Bunları, yayımlayanların adını ve yayımlanan eserin ismini belirterek çalışmamıza dahil ettik.

Üçüncü bölümü mâniler oluşturmaktadır. Mânilerde ise bir başka tasnif yolu seçmek zorunda kaldık. Derleme yerlerine göre tasnif etmenin imkânsız olduğunu görünce alfabetik sıraya göre verdik. Mânilerin tamamı bizzat kendi derlememizdir. Derleme yaparken kaynak şahısların isimlerini ve kaynak şahıslarla ilgili kısa bilgileri bir bir not almıştık. Fakat kaynak şahısları burada verdiğimizde mani metinlerinden daha fazla yer kapladığını gördük. Amacını aştığını görünce, sadece metinleri vermeyi uygun gördük.

Dördüncü bölüm yörenin ağız özellikleri ile ilgilidir. Ağız özellikleri, etnik yapı ile yakından ilgili olduğu için öncelikle bu konu üzerinde durulmuştur. Daha sonra saha araştırmaları, derleme ve gözlemlerimizden elde ettiğimiz bilgilere dayanarak bölgenin diyalektolojik durumunu özetledik. Arkasından Ordu ili ve yöresinin ağız özelliklerini ana hatlarıyla kaleme almaya çalıştık.

Beşinci bölümde yörenin halk mimarîsi ele alınmıştır. Tamamen saha araştırmaları, gözlem, inceleme ve derlemelerimizden elde ettiğimiz bilgilere dayanan bu bölümde halk mimarîsi ve onun oluşumunda etkili olan konular hakkında bilgi verilmiş; halk mimarîsinin örnekleri olan evler, serendiler, samanlıklar, köy fırınları, su değirmenleri ve ahşap camiler ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Altıncı bölüm ise yörenin ilgi çekici kültür unsurları olan Çepni kilimleri ve nakışlı çoraplara ayrılmıştır.

Yedinci bölüm halk takvimi ve sayılı günleri içermektedir. Takvimler, milletlerin tecrübeleri ve aynasıdır. Medeniyetler kendi takvimlerini kendileri ortaya koyup sistemleştirmişlerdir. Coğrafya, tabiat şartları, insan meşguliyetleri takvimlerin oluşmasında birinci derece önemli unsurlardır. Yöre insanları genellikle tarım ve hayvancılıkla geçinmektedir. Takvimleri de tarihî bağlantılar, coğrafya, tabiat şartları ve meşguliyetlerine göre gelişmiş ve zenginleşmiştir. Halk takvimi ve sayılı günler içerisinde her birinin ayrı bir önemi olan Yılsırtı, Gücük Yedisi, Günsırtı, Mart Dokuzu (Nevruz), Abrul Beşi, Hıdırellez, Mayıs Yedisi, Çürüklük Ayı ve Songüz Yıldızı, saha araştırmalarımız sırasında elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda bu bölümde okuyucuların dikkatlerine sunulmuştur.

Sekizinci bölüm, geleneksel halk mutfağına ayrılmıştır. Araştırma yaptığımız bölgede halk mutfağı daha çok sebzeler, yabanî bitkiler ve meyvelere dayanmaktadır. Bölgenin deniz sahilinde oluşu sebebiyle deniz ürünlerini önemli bir oranda mutfakta görmekteyiz. Bütün bunların oluşturduğu halk mutfağında yer alan çorba, yemek, tatlı ve turşular; yapılış tarifleri ile liste hâlinde verilmiştir.

Metinlerde çok sayıda mahallî kelime ve terim geçmektedir. Bu kelime ve terimlerin anlamları eserin sonunda yer almaktadır.

Her çalışmanın zorlukları vardır. Biz bu çalışmayı hazırlarken zorlukları aşabilmek için pek çok kişinin yardımını gördük. Bunlar içerisinde her bakımdan teşviklerini gördüğüm Prof. Dr. Bahaeddin YEDIYILDIZ'ın ayrı bir yeri vardır. Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Yusuf HALAÇOĞLU'nun konuya duyarlılığı ve teşviki örnek denilebilecek türdendir. Edebiyat Öğretmeni Fikriye DEMİR derleme yaptığım zamanlarda ve eserin tashihi sırasında bana çok yardımcı oldu. Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi

Bölümü Öğretim Üyelerinden Yard. Doç. Dr. Metin YERLİ'nin Çepni kilimleri bölümünün hazırlanmasında çok büyük emeği vardır. Kaynak şahısların yardımı da hiçbir zaman unutulamayacak niteliktedir. Hepsine teşekkürlerimi sunmak, benim için bir borçtur.